

KMP.573.7.2018.JJ

**Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur
z wizytacji Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Kielcach
(wyciąg)**

1. Wstęp

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192, dalej OPCAT) oraz działając na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniach 9-10.04.2018 r. Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur (dalej: KMPT) przeprowadził wizytację Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Kielcach (ul. Dobromyśl 44, dalej: MOW, Ośrodek, placówka). W skład zespołu wizytującego wchodziło: dr Justyna Józwiak (socjolog), Rafał Kulas (prawnik), Aleksandra Osińska (psycholog) i Klaudia Kamińska (prawnik).

Celem wizytacji KMPT, zgodnie z art. 19 OPCAT, było sprawdzanie sposobu traktowania nieletnich przebywających w placówce, w celu wzmocnienia, jeśli to niezbędne, ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem, a następnie przedstawianie rekomendacji właściwym władzom w celu poprawy traktowania oraz warunków osób pozbawionych wolności i zapobiegania torturom oraz innemu okrutnemu, niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu, mając na uwadze odpowiednie standardy organizacji międzynarodowych.

W trakcie wizytacji wykonano następujące czynności:

- 1) przeprowadzono rozmowę z Szymonem Baumelem – dyrektorem placówki oraz Krystianem Wojtkowiakiem – zastępcą dyrektora;
- 2) dokonano oglądu placówki: pokoi nieletnich, sanitariatów, sal lekcyjnych, jadalni, świetlic oraz zaplecza rekreacyjnego;
- 3) przeprowadzono na osobności rozmowy indywidualne z nieletnimi;
- 4) przeprowadzono rozmowy z personelem placówki;

- 5) dokonano analizy dokumentacji dostępnej na miejscu, w tym m.in.: akt osobowych nieletnich, rejestrów medycznych;
- 6) wykonano dokumentację fotograficzną.

Przedstawiciele KMPT poinformowali dyrektora placówki oraz jego zastępcę o ustaleniach dokonanych w trakcie wizytacji, a także wysłuchali ich uwag i wyjaśnień. Po zakończeniu wizytacji poddano analizie dokumentację i informacje związane z funkcjonowaniem placówki.

Podczas wizytacji w przedmiocie zainteresowania KMPT każdorazowo pozostają zagadnienia związane z: legalnością pobytu nieletnich w placówce, ich traktowaniem oraz dyscyplinowaniem przez personel, prawem do informacji, możliwością utrzymywania kontaktu z osobami spoza placówki, ochroną zdrowia, a także warunkami bytowymi. W raporcie wskazano jedynie obszary pozytywnie wyróżniające placówkę na tle innych dotychczas wizytowanych przez KMPT (dobre praktyki) oraz obszary stwarzające ryzyko wystąpienia przemocy w postaci tortur, nieludzkiego i poniżającego traktowania lub karania.

W punkcie 4 raportu opisano problem systemowy wymagający zmiany obowiązującego prawa.

2. Zakaz represji

Stosownie do art. 21 ust. 1 OPCAT żadna osoba (np. nieletni, pracownik placówki, członek rodziny, inna osoba) lub organizacja, która przekazała KMPT informację, nie może ponieść jakiegokolwiek sankcji lub uszczerbku z tego tytułu, niezależnie czy udzieliła informacji prawdziwej, czy fałszywej.

Wskazany przepis OPCAT stanowi bowiem, że żadna władza lub funkcjonariusz nie nakáže, nie zastosuje, nie pozwoli ani nie dopuści do stosowania jakiegokolwiek sankcji przeciwko jakiegokolwiek osobie lub organizacji, za przekazanie krajowemu mechanizmowi prewencji jakiegokolwiek informacji, prawdziwej bądź fałszywej, i żadna taka osoba lub organizacja nie poniesie żadnego uszczerbku w jakikolwiek inny sposób.

3. Ogólna charakterystyka placówki

Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Kielcach, funkcjonujący od 2006 r., jest publiczną oświatową placówką resocjalizacyjną dla chłopców. Organem prowadzącym MOW jest Urząd Miasta Kielce. Nadzór pedagogiczny nad działalnością placówki sprawuje Świętokrzyski Kurator Oświaty.

Pojemność MOW wynosi 36 miejsc. W placówce funkcjonowały 3 grupy wychowawcze, których liczebność nie przekraczała 12 osób. W dniu wizytacji w placówce przebywało 29 wychowanków, w tym 9 w trybie tymczasowym w oparciu o art. 26 upn (pozostali na mocy art. 6 upn.), 2 wychowanków przebywało na urlopie, 3 na ucieczce, 4 na niepowrocie, 2 nie zostało jeszcze doprowadzonych do placówki. Wśród wychowanków MOW 6 było jednocześnie wychowankami domów dziecka.

4. Problem systemowy: Badania na obecność narkotyków i alkoholu w organizmie

Zgodnie z obowiązującą w placówce *Procedurą postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych* „w przypadku podejrzenia, iż wychowanek na terenie Placówki jest pod wpływem alkoholu/narkotyku, wychowawca pracujący z grupą ma prawo przeprowadzić badanie alkomatem/narkotestem. Nie poddanie się badaniu jest traktowane jako potwierdzenie spożycia alkoholu. W tym wypadku może zostać wezwana policja celem przeprowadzenia badania”.

Przedstawiciele KMPT wielokrotnie w swoich raportach zwracali uwagę na niedopuszczalność stosowania testów na obecność alkoholu i narkotyków w organizmie przez pracowników MOW. Ustawa *o postępowaniu w sprawach nieletnich* nie daje możliwości osobie innej niż kurator sądowy sprawujący nadzór nad nieletnim zobowiązania nieletniego do poddania się badaniu w celu ustalenia w organizmie nieletniego obecności alkoholu lub innego środka użytego w celu wprowadzenia się w stan odurzenia (art. 70b ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich, Dz. U. z 2018 r. Nr 696, tekst, jedn., dalej upn.). W związku z tym należy uznać, iż personel placówki nie ma prawa zobowiązania nieletniego do poddania się takim badaniom. Jeżeli natomiast zachodzi podejrzenie, że nieletni wychowanek popełnił przestępstwo lub wykroczenie po spożyciu alkoholu lub zażyciu narkotyków, personel MOW powinien o zdarzeniu powiadomić rodziców i Policję. Działania pracowników MOW mają w przywołanej sytuacji charakter interwencyjny i nie upoważniają personelu do samodzielnej kontroli zawartości narkotyków lub alkoholu w organizmie wychowanka. W związku z powyższym przedstawiciele KMPT zalecają odstąpienie od wykonywania testów na obecność alkoholu i narkotyków w organizmie.

5. Mocne strony placówki

Przedstawiciele KMPT dostrzegli kilka pozytywnych rozwiązań i dobrych praktyk:

1) Wypełnianie tzw. schematów ciała opisujących tatuaże i blizny na ciele wychowanka.

Przy przyjęciu każdego nowego wychowanka na tzw. mapie ciała zaznacza się wszystkie jego obrażenia, tatuaże, siniaki, zdrapania, etc. Informacje te aktualizowane są po każdym urlopie, przepustce lub powrocie nieletniego do Ośrodka. W ocenie przedstawicieli KMPT taka forma dokumentowania obrażeń jest konieczna we wszystkich placówkach. Badanie medyczne wychowanka i odpowiednie dokumentowanie obrażeń stanowi bowiem podstawową gwarancję prewencji tortur. Pozwala wstępnie ocenić pracownikom stan zdrowia danej osoby, ale również ujawnić i odpowiednio udokumentować wszelkie ślady mogące świadczyć o przemoc. Jednakże w ocenie KMPT obrażenia powinny być opisywane przez personel medyczny, nie zaś przez wychowawców, tak jak to ma miejsce w wizytowanej placówce (więcej na ten temat w rozdziale 6.3).

2) Ankiety dot. bezpieczeństwa w placówce. W Ośrodku co kilka miesięcy realizowane są wśród wychowanków anonimowe ankiety dotyczące bezpieczeństwa wychowanków w placówce. Ich wyniki i analiza przekazywane są do Świętokrzyskiego Kuratorium Oświaty. Wyniki dostępne są również dla wychowawców, nauczycieli i rodziców. W MOW przeprowadzane są także ankiety dla rodziców oceniających pracę personelu z podopiecznymi.

3) Telewywiadówki. Praktyka ta polega na stałej współpracy z rodzicami wychowanków. Ponieważ wychowankowie pochodzą z różnych części kraju, często bezpośredni kontakt jest utrudniony. Z tego powodu w Ośrodku wprowadzono telewywiadówki, czyli stały kontakt telefoniczny oraz konsultacje telefoniczne z dyrekcją, wychowawcami oraz nauczycielami Ośrodka.

4) Wprowadzenie autorskich programów oddziaływań, np.: Program Wychowanie Patriotyczne i Obywatelskie wraz z Instytutem Pamięci Narodowej; Program Wrażliwi Niepoprawni wraz ze Środowiskowym Domem Samopomocy, Program Wsparcia Usamodzielnienia z Kieleckim Parkiem Technologicznym; Wsparcie dla Placówek Oświatowych z miasta Kielce – współpraca z Przedszkolem Samorządowym w Kielcach. Programy realizowane są w ramach kół zainteresowań. Na szczególną uwagę zasługują:

a) Koło Historyczno-Patriotyczne – realizujące autorski program Placówki „Wychowanie Patriotyczne i Obywatelskie”. Partnerem jest Instytut Pamięci Narodowej delegatura Kielce wraz z Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia”. Program ma na

celu przybliżenie najnowszej historii Polski oraz kształtowania właściwych postaw obywatelskich i patriotycznych;

b) Koło Wsparcia Niepełnosprawnych – realizujące autorski program Placówki „Wrażliwi niepoprawni” przy współpracy ze Środowiskowym Domem Samopomocy w Kielcach dla osób dotkniętych niepełnosprawnością intelektualną oraz ruchową. Wychowankowie działają w zajęciach terapeutycznych, organizują wspólne wycieczki i wyjścia także do innych instytucji wspierających. Wychowanków MOW wspomagają studenci z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach z koła naukowego PROFIL;

c) Koło wsparcia edukacji i usamodzielnienia – realizujące autorski program Placówki przy współpracy z Kieleckim Parkiem Technologicznym mający na celu zwiększenie oferty edukacyjnej o zajęcia laboratoryjne, eksperymentalne, doświadczalne. Ważne przy tym jest wzmocnienie procesu usamodzielnienia wychowanków mających opuścić MOW poprzez zajęcia z doradcami zawodowymi, doradcami z Inkubatora Przedsiębiorczości.

6. Obszary wymagające poprawy

6.1. Warunki bytowe

W ocenie KMPT warunki, w jakich przebywali chłopcy, wymagają poprawy. Niektóre pokoje wymagają remontu i wyposażenia w lepsze meble. W pierwszej kolejności odnowienia wymagają pomieszczenia grupy III, w szczególności pokój nr 42 (dwuosobowy, przytłaczający, jedno z łóżek wsunięte pomiędzy 2 ściany). Remontu wymaga także pokój dla dzieci chorych. W niektórych pomieszczeniach widoczne były zawilgocenia na suficie. Poza tym pomieszczenia są rzadko wietrzone. Klamki w oknach są wyjmowane i zabierane przez wychowawców, by uniemożliwić nieletnim ucieczkę. **Aby polepszyć warunki materialne konieczne jest wsparcie finansowe placówki.**

Warto w tym miejscu odwołać się też do standardów Europejskiego Komitetu ds. Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu i Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT), który wskazał, że *dobrze zaprojektowany ośrodek detencyjny dla nieletnich powinien zapewniać pozytywne i spersonalizowane warunki detencji młodych osób pozbawionych wolności. Miejsca, w których młode osoby śpią i prowadzą aktywność życiową powinny być – oprócz odpowiedniej wielkości, oświetlenia i wentylacji – właściwie umeblowane, dobrze urządzone i dostarczać odpowiednich wrażeń wzrokowych. Młodym ludziom powinno się pozwolić na przechowywanie rozsądnej ilości*

rzeczy osobistych, jeśli przeciwko temu nie przemawiają przeważające względy bezpieczeństwa¹.

Z kolei zgodnie z Regułą 31 Narodów Zjednoczonych dotyczącą Ochrony Nieletnich Pozbawionych Wolności (dalej: Rezolucja Nr 45/11) *Nieletnim pozbawionym wolności przysługuje prawo do takich warunków i wyposażenia w zakładzie, które zapewniają im zaspokojenie potrzeb zdrowotnych i godności ludzkiej.*

6.2. Dyscyplinowanie wychowanków

W MOW dozwolone jest stosowanie odpowiedzialności zbiorowej. Zgodnie z dokumentem pn.: Prawa i obowiązki wychowanka Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Kielcach: „(...) odpowiedzialność zbiorową wychowawcy mogą stosować w sytuacji nie przyznania się winnych do złamania reguł i zasad obowiązujących w Ośrodku, w myśl wychowania jednostki przez grupę i grupy przez jednostkę”.

KMPT podkreśla, że karanie podopiecznych za czyny, których nie popełnili, może wywoływać w nich poczucie niesprawiedliwości, upokorzenia i wrogości wobec innych, a także prowokować działania odwetowe wobec faktycznego sprawcy. Sprzyja to powstawaniu negatywnych postaw wychowawczych i przejawów drugiego życia. Utrudnia też budowanie w placówce pozytywnej atmosfery i braku akceptacji dla przemocy. Uzyskiwane dzięki takiej metodzie efekty dyscyplinarne nie mogą stanowić przesłanki jej stosowania.

Powyższa forma dyscyplinowania jest też niezgodna ze standardami międzynarodowymi. Zgodnie z Zaleceniami CM/Rec (2008)11 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie europejskich reguł dla młodocianych przestępców objętych sankcjami lub środkami alternatywnymi, kary zbiorowe uznane zostały, obok kar cielesnych i karania poprzez umieszczanie w ciemnej celi, za zabronione formy nieludzkiego i upokarzającego karania (Reguła 95.2). Ponadto zgodnie z Rezolucją Zgromadzenia Ogólnego 45/113 sankcje zbiorowe mają być zakazane, zaś dyscyplinarne karanie nieletniego powinno być dozwolone wyłącznie w ściśle wytyczonych granicach obowiązującego prawa i regulaminów (Reguła 67 i 70).

KMPT zaleca odstąpienie od stosowania wobec podopiecznych sankcji zbiorowych.

¹ Zob. Dziewiąty Raport Generalny CPT, CPT/Inf (99) 12, § 29-30.

Przez pryzmat powyższej sprawy KMPT zwraca też uwagę na konieczność wyeliminowania praktyki polegającej na stosowaniu kilku kar za jedno przewinienie, w tym stosowanie kary w postaci tzw. „karnych dresów” (lub inaczej zwanego „mundurku”), polegającej na konieczności przyodziewania za karę na okres ok. 2 tygodni „zakładowego” dresu, co jednocześnie wiąże się z innymi ograniczeniami (np. zakaz wychodzenia na dwór przez okres trwania kary, konieczność przebywania w swoich pokojach po zajęciach szkolnych, ograniczenia w uczestnictwie w dodatkowych zajęciach, oprócz szkolnych).

Zgodnie z Regułami Narodów Zjednoczonych dotyczącymi Ochrony Nieletnich Pozbawionych Wolności (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 45/113), żaden nieletni nie powinien być karany więcej niż raz za to samo przewinienie.

W ocenie KMPT taka praktyka może wywołać poczucie niesprawiedliwości i frustracji podopiecznego, nie ma uzasadnienia wychowawczego i potęguje jedynie dolegliwości wywołane karą.

W opinii KMPT za jedno przekroczenie wymierzać się powinno tylko jedną karę. W przypadku zaś, gdy wychowanek popełnił więcej przekroczeń, zanim został ukarany za którekolwiek z nich, wymierzać powinno się jedną karę, odpowiednio surowszą. KMPT zaleca zaprzestanie wielokrotnego karania wychowanków za jedno przewinienie.

W trakcie analizy dokumentacji przedstawiciele KMPT zwrócili uwagę, iż wśród powodów wymierzania środków dyscyplinarnych znajduje się samookaleczenie. W ocenie KMPT, karanie za samookaleczanie jest praktyką, która nie powinna mieć miejsca. Akty samookaleczania są zazwyczaj reakcją na odreagowanie trudnych doświadczeń z przeszłości, narastającym stresem i napięciem emocjonalnym, zaburzonym poczuciem własnej wartości, trudnymi relacjami z bliskimi osobami, zwróceniem uwagi dorosłych, etc. Sytuacje takie winny stanowić sygnał dla personelu placówki, że ich podopieczny wymaga szczególnej opieki i zapewnienia profesjonalnego wsparcia, nie zaś stosowania środków dyscyplinarnych. Mając na uwadze powyższe, wizytujący zalecają zaprzestanie karania nieletnich za dokonanie samookaleczenia.

KMPT wielokrotnie podkreślał, że oddziaływania dyscyplinarne powinny opierać się na pewnych zasadach, uwzględniających podstawowe wskazania nauki i doświadczenia pedagogiczne, zgodnie z którymi: stosując karę nie wolno odbierać wychowankowi godności ludzkiej; kara nie powinna być wyrazem przewagi wychowawcy nad wychowankiem, a nagroda nie powinna stanowić dowodu łaski i dominowania nad wychowankiem; kara nie powinna być zemstą; kara nie powinna zawierać elementów

szyderstwa, ironii, czy złośliwości. Bez poszanowania powyższych zasad dyscyplinowania, można doprowadzić do tego, że kara przybierze formę ataku na wychowanka ze strony wychowawcy (lub będzie tak przez nieletniego odczuwana). Podstawowym warunkiem dyscyplinowania powinno być dobre rozumienie funkcji kar i nagród jako form uczenia się przez człowieka nowych zachowań i odrzucania wcześniejszych. W związku z tym karanie powinno usuwać niepożądane zachowania, a nie zaś powodować dodatkowe, negatywne skutki.

Zgodnie z Zaleceniami CM/Rec(2008)11 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie europejskich reguł dla młodocianych przestępców objętych sankcjami lub środkami alternatywnymi *procedury dyscyplinarne powinny być mechanizmami stosowanymi w ostateczności. Konstrukttywne rozwiązywanie konfliktów oraz interakcja wychowawcza mająca na celu uzasadnienie norm, powinny mieć pierwszeństwo względem formalnych dyscyplinarnych rozpraw i kar* (Zalecenie 94.1).

6.3. Badanie medyczne i dokumentowanie obrażeń

W placówce nie ma zatrudnionego lekarza i pielęgniarki. W ramach podstawowej opieki zdrowotnej MOW odwiedza raz w tygodniu pielęgniarka z pobliskiej poradni.

Praktyka przyjęta w MOW w zakresie zapewnienia opieki zdrowotnej przewiduje udzielenie pomocy lekarskiej dopiero w przypadku pogorszenia stanu zdrowia nieletniego w czasie pobytu w MOW, silnego bólu, zasłabnięcia, omdlenia, lub innej sytuacji stanowiącej zagrożenie zdrowia lub życia nieletniego. Wówczas wychowawca sprawujący opiekę nad grupą ma obowiązek wezwać pogotowie ratunkowe lub udać się do odpowiedniej przychodni zdrowia. Konsultacja i badanie lekarskie odbywa się zatem w reakcji na potrzeby wychowanka. Wstępną oceną stanu zdrowia nieletniego zajmuje się wychowawca. Zgodnie z procedurami obowiązującymi w MOW podczas wywiadu przeprowadzanego w trakcie przyjmowania do placówki, wychowawca ma obowiązek zebrać informacje dotyczące aktualnego stanu zdrowia, pobytu w szpitalach, chorób przewlekłych oraz przyjmowanych stale leków. W placówce nie odbywają się natomiast badania lekarskie każdego nowoprzyjętego nieletniego. Z dokumentacji nieletnich wynika, że są wychowankowie, którzy nie byli badani przez lekarza ani razu, mimo że są w MOW od kilku miesięcy. W przypadku jednego z wychowanków, przyjętego w styczniu 2018 r. zaznaczono na mapach ciała przy przyjęciu, że miał obrażenia, siniaki i obtarcia. Mimo tego nie doprowadzono nieletniego do lekarza, by wykonać badanie lekarskie. Przedstawiciele KMPT rekomendują,

aby każdy nowoprzyjęty nieletni był poddany wstępnemu badaniu lekarskiemu jak najszybciej po przyjęciu do placówki.

Jest to ważne z co najmniej dwóch powodów. Po pierwsze, od momentu przyjęcia nieletniego do placówki to dyrektor Ośrodka oraz jego personel odpowiada za stan zdrowia nieletniego. Ważne jest zatem ustalenie stanu zdrowia każdej nowoprzyjętej osoby. Po drugie, wstępne badanie jest niezwykle istotne w przypadku ustalenia, czy nieletni był ofiarą przemocy przed przyjęciem do placówki.

W tym miejscu warto zaznaczyć, że badanie medyczne służące ujawnieniu ewentualnych śladów przemocy i tortur powinno spełniać dwa podstawowe kryteria – być przeprowadzone w najkrótszym możliwym czasie po zaistnieniu zdarzenia i z uwzględnieniem zasad dotyczących skutecznego dokumentowania tortur. Czas przeprowadzenia badania jest niezwykle ważny z uwagi na wymóg możliwie dokładnego określenia czasu powstałych obrażeń lub zgłaszanych dolegliwości. Podstawowe narzędzie dostarczające informacji i wskazówek, jak identyfikować i dokumentować przypadki stosowania tortur lub innego okrutnego traktowania albo karania stanowi *Protokół Stambulski – Podręcznik skutecznego badania i dokumentowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*. W dokumencie tym znajdują się, skierowane do lekarzy i psychologów, informacje pozwalające na dokonanie oceny, czy dana osoba była torturowana oraz wskazówki, jak należy zgłaszać takie przypadki sądom lub organom śledczym. Pomimo iż *Protokół Stambulski* nie ma charakteru wiążącego, prawo międzynarodowe zobowiązuje rządy do badania i dokumentowania przypadków tortur i innych form znęcania się, a także karania osób za nie odpowiedzialnych, w sposób wszechstronny, efektywny, bezzwłoczny i obiektywny. Aby jednak takie ściganie było możliwe, nieodzowne jest udokumentowanie występowania obrażeń przez personel medyczny mający kontakt z osobą pozbawioną wolności. Skuteczna dokumentacja jest bowiem jedną z najbardziej fundamentalnych kwestii dotyczących ochrony przed torturami.

Na konieczność przeprowadzania wstępnych badań lekarskich w ośrodkach izolacji zwracają także uwagę instytucje międzynarodowe. Europejski Komitet ds. Zapobiegania Torturom (CPT) podczas ostatniej wizyty w Polsce w 2017 r. zalecił, aby każdy nowoprzybyły nieletni był zbadany przez lekarza tak szybko jak to możliwe i nie później niż 24 godziny po przyjęciu do placówki². Wg CPT lekarz powinien porozmawiać i przeprowadzić badanie każdego nieletniego tuż po jego przyjęciu do ośrodka pozbawienia

² Raport dostępny na stronie: <https://www.coe.int/en/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-publishes-report-on-pola-1>

wolności; poza wyjątkowymi okolicznościami rozmowa/badanie powinna być przeprowadzona w dniu przyjęcia. Jednakże osobą pierwszego kontaktu nowo przybyłego nieletniego ze służbą zdrowia może być wykwalifikowana pielęgniarka, która następnie składa sprawozdanie lekarzowi. Prawidłowo przeprowadzona procedura badania medycznego tuż po przyjęciu do ośrodka powinna umożliwić służbie zdrowia zidentyfikowanie nieletnich z potencjalnymi problemami zdrowotnymi (np. uzależnienie od narkotyków, skłonności samobójcze). Identyfikacja takich problemów na wystarczająco wczesnym etapie ułatwi przedsięwzięcie skutecznych działań zapobiegawczych w ramach programu opieki medyczno-psycho-socjalnej w danym ośrodku³.

Z kolei Podkomitet ONZ ds. Zapobiegania Torturom oraz Innemu Okrutnemu, Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (SPT) zachęca do zagwarantowania badań rutynowych wszystkim osobom pozbawionym wolności. Zaleca się, aby opis badania zawierał m.in.: historię medyczną osoby zatrzymanej, w tym wszelkie zarzuty niedawnej przemocy, tortur lub złego traktowania; istnienie jakiegokolwiek dyskomfortu lub objawów; wynik badania klinicznego, w tym opis zaobserwowanych urazów oraz informacje na temat trwałości tych urazów⁴.

6.4. Personel

W skład kadry placówki wchodzi 7 nauczycieli, 12 wychowawców (w tym jeden wicedyrektor), 1 psycholog. Wszyscy pracownicy posiadają wykształcenie wyższe magisterskie z przygotowaniem pedagogicznym. Brak jest pracownika socjalnego, którego obecność w tego typu placówkach mogłaby wspomóc pozostały personel w przygotowaniu do usamodzielnienia lub w zapewnieniu podopiecznym zaplecza socjalnego np. po opuszczeniu placówki.

Z udostępnionych KMPT informacji wynika, że personel posiada odpowiednie do wykonywanych zadań kwalifikacje i doświadczenie zawodowe. Ponadto doskonalili on swoje umiejętności w formie szkoleń. Przykładowo w roku szkolnym 2017/2018 personel przeszedł szkolenia z zakresu mediacji i negocjacji w procesie resocjalizacji (6 wychowawców). Kolejne cykle szkoleń (drugi i trzeci) zaplanowano na maj i czerwiec 2018 r. W kwietniu 2018 miało zaś zostać przeprowadzone szkolenie dotyczące tolerancji i

³ Zob. Pozbawienie wolności nieletnich, Wyciąg z Dziesiątego Sprawozdania Ogólnego, opublikowany w 1999 r. dostępny pod adresem: <https://rm.coe.int/16806ee54f>;

⁴ Zob. Raport Podkomitetu ONZ ds. Zapobiegania Torturom oraz innemu Okrutnemu, Nieludzkiemu, Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu z wizyty na Ukrainie w dniach 19-25 maja i od 5 do 9 września 2016 r .

kwestii odmienności religijnej, seksualnej i etnicznej przez funkcjonariusza z kieleckiej Policji.

KMPT pozytywnie ocenia oferowany kadrze katalog szkoleń. Z uwagi jednak na specyfikę pracy w placówce, występowanie sytuacji trudnych w relacjach z nieletnimi oraz obciążenie psychiczne związane z wykonywaniem zawodu, zaleca, by katalog oferowanych personelowi szkoleń i warsztatów wzbogacić o tematykę dotyczącą: stosowania środków przymusu bezpośredniego, udzielania pierwszej pomocy oraz przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu.

W ocenie KMPT korzystne byłoby również zorganizowanie dla kadry placówki regularnych superwizji, służących rozładowaniu napięć powstałych w trakcie wykonywania obowiązków zawodowych. Takie spotkania mogłyby przyczynić się również do polepszenia relacji pomiędzy personelem, co w rezultacie może mieć bezpośrednie przełożenie na jakość jego pracy i poziom sprawowanej opieki nad wychowankami.

Konieczne jest również uaktualnianie wiedzy we wskazanych obszarach oraz realizacja kursów w formie praktycznej, pozwalającej na utrwalenie nabytej wiedzy i umiejętności.

Zgodnie bowiem z regułą 85 Reguł Narodów Zjednoczonych Dotyczących Ochrony Nieletnich Pozbawionych Wolności (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 45/113), dalej: *Reguły ONZ, personelowi pracującemu z nieletnimi pozbawionymi wolności, umożliwiają się systematycznie szkolenia z zakresu wiedzy i umiejętności zawodowych, w szczególności z psychologii dziecka, pracy socjalnej i wychowawczej z dzieckiem, a także międzynarodowych standardów i norm dotyczących praw człowieka i praw dziecka.*

KMPT podkreśla, że odpowiednio dobrany i wykwalifikowany personel stanowi skuteczną gwarancję ochrony nieletnich przed niewłaściwym traktowaniem. Dzięki swojej wiedzy i doświadczeniu oraz codziennemu kontaktowi z nieletnimi ma możliwość bieżącego monitorowania zachowania podopiecznych i wyłapywania niepokojących sygnałów, świadczących o nieodpowiednim traktowaniu. W przypadku stwierdzenia niepokojących zdarzeń może także podjąć skuteczne środki zaradcze (np. poprzez udzielenie pomocy, wezwanie Policji czy zgłoszenie przełożonym swoich obaw i podejrzeń.). Dlatego ważne jest by był on odpowiednio dobrany, miał stworzoną możliwość podnoszenia swoich kwalifikacji, rozwoju zawodowego i wiedzy w zakresie identyfikowania symptomów świadczących o niewłaściwym traktowaniu.

Na kwestie odpowiedniego doboru i kwalifikacji personelu, odpowiedzialnego za opiekę nad osobami w miejscach detencji, zwraca też uwagę CPT podkreślając, że: *Dozór i opieka nad osobami nieletnimi pozbawionymi wolności jest zadaniem szczególnie wymagającym. Personel powołany do wypełniania tego zadania powinien być starannie dobrany pod względem osobistej dojrzałości i zdolności do radzenia sobie z wyzwaniami związanymi z pracą i dbaniem o dobro tej grupy wiekowej. W szczególności personel powinien być zaangażowany w pracę z młodymi ludźmi oraz być w stanie pokierować i zmotywować osoby nieletnie, za które ponosi odpowiedzialność. Cały personel, łącznie z osobami wykonującymi wyłącznie obowiązki w zakresie dozoru, powinien przechodzić profesjonalne szkolenie, zarówno w czasie przyjęcia do pracy, jaki i w jej trakcie, a także otrzymywać odpowiednie wsparcie z zewnątrz oraz nadzór w wykonywaniu ich obowiązków*⁵. Podczas ostatniej wizyty w Polsce w 2017 r. CPT podkreślił także, że należy dążyć do przeszkolenia personelu w zakresie rozwiązywania konfliktów oraz stosowania strategii i technik deeskalacji konfliktu na różnych poziomach komunikacji⁶.

6.5. Prawo do informacji i dostęp do mechanizmu skargowego

Wszyscy ludzie, niezależnie od miejsca pozbawienia wolności, mają prawo i potrzebę otrzymania zrozumiałych i aktualnych informacji o istotnych dla nich kwestiach: przysługujących im prawach, obowiązujących procedurach, sposobie składania skarg. Dostęp do takich informacji zwiększa poczucie bezpieczeństwa, pozwala odgrywać aktywną rolę w zabezpieczaniu własnych praw, ułatwia dostęp do mechanizmów skargowych, przez co pełni rolę prewencyjną w zapobieganiu przemocy.

Według CPT *skuteczne zażalenia i procedury inspekcyjne są podstawowymi gwarancjami przeciwko złemu traktowaniu w ośrodkach dla nieletnich. Osoby nieletnie powinny mieć możliwość złożenia zażalenia zarówno w ramach, jak i poza systemem administracyjnym danego ośrodka; ponadto osoby nieletnie powinny być upoważnione do poufnego kontaktowania się z właściwą władzą*⁷.

W swoim najnowszym sprawozdaniu z działalności rocznej w 2017 r. CPT podkreślił znaczenie dostępu do mechanizmu skargowego jako fundamentalnej gwarancji

⁵ Zob. Dziewiąty Raport Generalny CPT, CPT/Inf (99) 12, § 33.

⁶ Raport dostępny na stronie: <https://www.coe.int/en/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-publishes-report-on-pola-1>

⁷ Zob. Dziewiąty Raport Generalny CPT, CPT/Inf (99) 12, § 36.

prewencji tortur we wszystkich miejscach zatrzymań, w tym ośrodkach dla nieletnich⁸. W ocenie CPT efektywne mechanizmy skargowe mogą nie tylko łagodzić napięcia między osobami pozbawionymi wolności i personelem, ale także poprzez zapewnienie, że skargi są traktowane poważnie, przyczynić się do budowania pozytywnych relacji. Państwa europejskie powinny więc zapewnić bezpośredni, bezpieczny i poufny dostęp do organów rozpatrujących skargi, który będzie dostępny we wszystkich miejscach zatrzymań.

Niezwykle ważne jest więc, aby w każdym miejscu pozbawienia wolności funkcjonował wewnętrzny mechanizm składania skarg. Oczywiście, składający skargę powinni mieć możliwość bezpośredniego zwrócenia się do zewnętrznych organów ds. skarg. Skargi z kolei powinny być rozpatrywane szybko i dokładnie zgodnie z jasną procedurą, która chroni daną osobę przed możliwym zastraszeniem lub represjami⁹.

Informacja o prawie i sposobie składania skarg powinna być przekazywana zarówno w formie ustnej oraz pisemnej, w sposób zrozumiały dla użytkownika. CPT rekomenduje opracowanie odpowiedniego narzędzia informacyjnego (np. plakatów w przestrzeniach wspólnych, rozdziału dotyczącego procedur składania skarg w regulaminie zakładu, ulotek i filmów informacyjnych)¹⁰.

Komitety zwraca również uwagę na potrzebę zapewnienia większej dostępności do skarg dla grup szczególnie wrażliwych: nieletnich, osób z zaburzeniami psychospołecznymi i/lub uczącymi się lub osób mających problemy ze zrozumieniem, mówieniem, czytaniem lub pisanem oficjalnego języka zainteresowanego kraju, w tym cudzoziemców¹¹.

Szczególnie ważne jest więc, by nieletni zostali w sposób dla nich zrozumiały pouczeni o tym, że przysługuje im prawo do zwrócenia się z wnioskiem do określonych instytucji i organizacji, a także mieli wiedzę o tych instytucjach.

Wypracowaną przez KMPT praktyką, rekomendowaną wizytowanym placówkom jest wywieszenie na ogólnodostępnych tablicach informacyjnych listy instytucji zajmujących się ochroną praw człowieka, do których nieletni mogliby zwrócić się w przypadku naruszenia ich praw oraz instytucji nadzoru.

W wizytowanej placówce tablice informacyjne zawierały dane adresowe Rzecznika Praw Dziecka (wraz z podaniem numeru do dziecięcego telefonu zaufania)

⁸ Dwudziesty Siódmy Raport Generalny CPT, CPT/Inf (2018) 4, § 68-91.

⁹ Zob. Dwudziesty Siódmy Raport Generalny CPT, CPT/Inf (2018) 4, § 68-91.

¹⁰ Tamże, § 79.

¹¹ Tamże, § 83.

oraz Rzecznika Praw Obywatelskich. KMPT zaleca uzupełnienie powyższej listy o: organizacje pozarządowe zajmujące się ochroną praw dzieci (np. Helsińską Fundację Praw Człowieka), sędziego wizytującego placówkę, a także zamieszczenie w widocznym miejscu czytelnej informacji na temat możliwości i sposobu złożenia skargi przez nieletnich lub ich rodziców.

Zgodnie z § 54 Statutu MOW w Kielcach skargi związane z bieżącą działalnością Ośrodka, w tym związane z naruszeniem praw wychowanka, przyjmuje dyrektor od wszystkich stron zainteresowanych w formie pisemnej, które rejestruje się w księdze. Na każdą skargę Dyrektor ma obowiązek udzielić pisemnej odpowiedzi i odnotować ten fakt w księdze.

W swoich standardach dotyczących dostępu do mechanizmów skargowych CPT podkreśla, że personel na wszystkich poziomach powinien otrzymać jasny komunikat, że wszelkie próby uniemożliwienia dotarcia skarg do odpowiednich organów, działania polegające na zastraszaniu lub odwecie nie będą tolerowane i będą podlegały odpowiednim sankcjom¹². Pracownicy, którzy sprawują bezpośredni nadzór nad osobami pozbawionymi wolności, nie powinni mieć też możliwości filtrowania skarg¹³.

6.6. Kontakt ze światem zewnętrznym

Wychowanek ma możliwość kontaktu z osobami spoza Ośrodka w postaci odwiedzin, korespondencji, wykonywania połączeń telefonicznych oraz przepustek (do 12 godzin) i urlopów (powyżej 12 godzin).

Delegacja KMPT dostrzega jednak pewne ograniczenia prawa do kontaktu z osobami bliskimi, które nie mają uzasadnienia w prawie, nie posiadają także walorów wychowawczych.

Prawo do kontaktu z nieletnim mają tylko opiekunowie prawni bądź najbliższa rodzina, co oznacza, że np. nie ma możliwości odwiedzin przez sympatię nieletniego („dziewczyna nie rodzina”). Wynika z tego, że odwiedziny osób będących dalszą rodziną lub osób niespokrewnionych mogą być udzielone jedynie w ramach nagrody. Pracownicy KMPT przypominają, że art. 66 § 4 upn., określając zasady kontaktów nieletniego, posługuje się pojęciem „osób spoza zakładu”, nie różnicuje zasad udzielania kontaktu z rodziną czy też innymi osobami (np. przyjaciółmi, kolegami, sympatiami, etc.). Jedyne powody w zakresie ograniczania lub zakazania kontaktów nieletniego z osobami spoza placówki, określone w art.

¹² Tamże, § 85.

¹³ Tamże, § 84.

66 § 4 upn, dotyczą wyłącznie przypadków, gdy kontakt ten stwarzałby zagrożenie dla porządku prawnego, bezpieczeństwa zakładu, placówki bądź może wpłynąć niekorzystnie na przebieg toczącego się postępowania lub proces resocjalizacji nieletniego. W tym wypadku dyrektor placówki niezwłocznie zawiadamia nieletniego i sąd rodzinny wykonujący orzeczenie o powodach decyzji. Sąd może uchylić decyzję dyrektora. Przepisy upn. należy zatem stosować w taki sam sposób wobec członków rodziny, jak i innych osób odwiedzających nieletnich.

Z kolei zgodnie z *Regulaminem rozmów telefonicznych i korespondencji* wynika, że wychowanek świeżo przyjęty do Placówki może kontaktować się z rodziną po upływie 14 dni, co ma pomóc w adaptacji nieletniego w warunkach ośrodkowych (zasada 14 dni dotyczy również przyjmowania paczek pocztowych, przesyłek kurierskich i pieniędzy). Połączenie telefoniczne z rodziną na koszt Ośrodka możliwe jest tylko w ramach nagrody, natomiast na koszt rodziny może odbywać się dowolnie i jedynie w uzasadnionych przypadkach może ulec ograniczeniu. W *Regulaminie rozmów telefonicznych i korespondencji* czytamy ponadto, że w uzasadnionych przypadkach, korespondencja może być skontrolowana pod kątem wykorzystanych i przesyłanych materiałów i przedmiotów. Ma to na celu wyeliminowanie prób przesyłania do Placówki środków odurzających pod postacią nasączanych nimi kartek, znaczków etc, oraz przedmiotów niebezpiecznych typu żyletki, ostrza maszynek etc. mogących stanowić zagrożenie zdrowia i życia wychowanków, bądź kadry pracującej. Treść korespondencji może podlegać kontroli jedynie przez wychowawcę prowadzącego nieletniego, bądź lidera grupy i dyrekcję Placówki, w sytuacji gdy zachodzi podejrzenie o możliwość zawarcia w niej informacji mogącej mieć negatywny wpływ na proces resocjalizacyjny nieletnich.

Komitet CPT podczas ostatniej wizyty w Polsce w 2017 r. pokreślił, że jest zaniepokojony faktem, że nieletni w placówkach resocjalizacyjnych **nie mieli prawa do wykonania bezpłatnego połączenia telefonicznego, chyba że uzyskali takie prawo w ramach nagrody (np. za sprzątnięcie podłóg). Zdaniem Komitetu wszyscy nieletni pozbawieni wolności powinni mieć częsty dostęp do telefonu i powinno istnieć minimalne uprawnienie do tego, aby móc zadzwonić do swojej rodziny bez konieczności uzyskiwania takiej możliwości tylko poprzez nagrodę.**

Wizytujący zwracają uwagę, że na podstawie art. 66 § 4 upn, dyrektor ośrodka może ograniczyć lub zakazać kontaktów nieletniego z osobami spoza ośrodka wyłącznie w wypadku, gdy kontakt ten stwarzałby zagrożenie dla porządku prawnego, bezpieczeństwa ośrodka bądź może wpłynąć niekorzystnie na przebieg toczącego się postępowania lub proces

resocjalizacji nieletniego. Zatem w świetle obowiązujących norm zasadą jest prawo do kontaktowania się nieletniego z wybranymi przez siebie osobami, zaś ograniczenie tego prawa stanowi wyjątek. Ograniczenie dopuszczalne jest tylko w indywidualnych przypadkach, jeśli w odniesieniu do konkretnego nieletniego zachodzą przesłanki wymienione w art. 66 § 4 upn i musi przybrać formę indywidualnej decyzji dyrektora ośrodka. Zgodnie z art. 66 § 5 upn o powodach takiej decyzji dyrektor ośrodka powinien zawiadomić sąd rodzinny, który może uchylić decyzję dyrektora. W związku z tym decyzja dyrektora w tym zakresie podlega następcej kontroli sądowej.

Nie negując potrzeby zapewnienia nieletnim bezpieczeństwa i uchronienia ich przed demoralizacją, KMPT podkreśla, że sądowa kontrola decyzji dyrektora jest ważna z punktu widzenia ochrony przed arbitralnym i nieuzasadnionym postępowaniem kierujących placówką i zapobiegania nadużyciom w tym obszarze. Ustawa nie odbiera bowiem możliwości ograniczenia kontaktów, wskazując jedynie przesłanki, na podstawie których mogą zostać one ograniczone i tryb postępowania, który powinien być stosowany.

KMPT chciałby też przywołać w tym miejscu zalecenie sformułowane w Regułach Narodów Zjednoczonych dotyczące ochrony osób nieletnich pozbawionych wolności (Reguły hawańskie), zgodnie z którym nieletnim należy zapewnić wszelkie możliwości kontaktu ze światem zewnętrznym, ponieważ kontakt tego rodzaju jest integralnym elementem sprawiedliwego i humanitarnego traktowania oraz ma zasadnicze znaczenie dla przygotowania nieletnich do powrotu na łono społeczeństwa (Reguła 59).

Podobnie kwestia ta ujęta jest w Europejskich regułach wykonywania sankcji i środków orzeczonych wobec nieletnich sprawców czynów karalnych (przyjętych przez Komitet Ministrów Rady Europy w dniu 5 listopada 2008 r.), które akcentują zasadę możliwie zróżnicowanych i możliwie nieograniczonych kontaktów nieletniego ze światem zewnętrznym.

Mając to na uwadze, pracownicy KMPT zalecają dostosowanie dokumentów regulujących funkcjonowanie Ośrodka do standardów międzynarodowych oraz przepisów upn. w zakresie kontaktów ze światem zewnętrznym, w tym umożliwienia nawiązania kontaktu z osobą bliską jak najszybciej po przyjęciu do placówki, a także umożliwienie wykonania telefonu do bliskich, bez konieczności uzyskania nagrody.

6.7. Traktowanie

Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur ma uwagi do dwóch praktyk obowiązujących w placówce, które nie znajdują odzwierciedlenia w polskim porządku prawnym.

Po pierwsze, wychowankowie placówki poddawani są kontroli osobistej polegającej na rozebraniu się do naga i wykonaniu przysiadu (*Procedura postępowania podczas przyjęcia wychowanka*: Rozebranie się wychowanka z odzieży w obecności wychowawcy bądź osoby upoważnionej, celem dokonania oględzin wychowanka w celu wykrycia przedmiotów, które wychowanek może nielegalnie wnieść na teren ośrodka. *Regulamin odwiedzin, przepustek i urlopów*: Każdorazowo po odwiedzinach, przepustkach, urlopach wychowanek może zostać poddany szczegółowej kontroli, także związanej ze spożywaniem alkoholu, używaniem substancji psychoaktywnych, bądź próbą wniesienia do Ośrodka substancji i narzędzi niebezpiecznych).

Po drugie, w ośrodku istnieje możliwość umieszczenia wychowanka w izbie przejściowej (*Procedura przyjęcia nowego wychowanka*: Przekazanie wychowanka pod opiekę nauczycieli bądź wychowawców grupowych celem włączenia do pracy Placówki. *W uzasadnionym przypadku możliwe jest umieszczenie wychowanka w izbie przejściowej na okres wymagany do wyciszenia i uspokojenia wychowanka oraz przystosowania się do nowej rzeczywistości, nie dłużej niż do wieczora w dniu przyjęcia. W tym wypadku nieletni musi być pod stałym nadzorem wychowawcy*).

W tym miejscu należy zaznaczyć, że w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych ustawodawca nie przewidział możliwości dokonywania kontroli osobistych, a także tworzenia izb przejściowych, a tym bardziej umieszczania w nich nieletnich (możliwość taka istnieje tylko w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich).

6.8. Stosowanie kajdanek zespolonych wobec wychowanków doprowadzanych do placówki przez funkcjonariuszy Policji.

Delegacja KMPT otrzymała sygnały, że wobec niektórych nieletnich, doprowadzanych do placówki przez funkcjonariuszy Policji, stosowane były kajdanki (zakładane na ręce lub kajdanki zespolone, zakładane na ręce i nogi). W ten sposób nieletnich wprowadzano do placówki, dopiero podczas przejścia wychowanka przez pracownika Ośrodka policja zdejmowała kajdanki. Jeden z nieletnich wspomniał, że ma złe doświadczenia z policją, ponieważ podczas zatrzymania *wykręcali ręce, straszili, założyli kajdanki na rękach i nogach tak mocno, że krew leciała*. Ponadto z relacji nieletniego nie wynikało, by był on osobą agresywną lub by wystąpiła inna okoliczność uzasadniająca stosowanie kajdanek zespolonych.

W opinii przedstawicieli KMPT otrzymane sygnały uzasadniają podejrzenie, że w opisanym zakresie może dochodzić do nadużyć w stosowaniu środka przymusu w postaci

kajdanek [art. 12 ust 1 pkt 2 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. z 2013 r. poz. 628)] przez funkcjonariuszy Policji. Konieczne jest podkreślenie, że stosowanie środków przymusu bezpośredniego ma charakter zindywidualizowany i może nastąpić tylko pod warunkiem wystąpienia w konkretnym przypadku przesłanek ich zastosowania. Ponadto środki przymusu bezpośredniego należy stosować z zachowaniem zasady konieczności (muszą być niezbędne do osiągnięcia celów, w jakich zostały zastosowane) oraz proporcjonalności [muszą być zastosowane proporcjonalnie do stopnia zagrożenia oraz minimalizacji dolegliwości (art. 6 ust. 1 w/w ustawy)]. Od użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego należy odstąpić, gdy cel ich użycia lub wykorzystania został osiągnięty (art. 7 ust. 2).

Ponieważ nie można przyjąć, że w każdym przypadku konwojowania nieletniego do MOW zachodzi któraś z wymienionych przesłanek, wizytujący zalecają Komendantowi Wojewódzkiemu Policji w Kielcach zwrócenie uwagi funkcjonariuszy na konieczność stosowania kajdanek wobec nieletnich doprowadzanych do placówki zgodnie z obowiązującymi przepisami, a także z zachowaniem zasad konieczności i proporcjonalności.

7. Zalecenia

Na podstawie art. 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania* Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur zaleca:

7.1. Dyrektorowi Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Kielcach:

- 7.1.1. polepszenie warunków bytowych;
- 7.1.2. odstąpienie od stosowania wobec podopiecznych sankcji zbiorowych;
- 7.1.3. wyeliminowanie praktyki stosowania kilku kar za jedno przewinienie;
- 7.1.4. odstąpienie od wymierzania kary tzw. „karnych dresów” lub „mundurku”;
- 7.1.5. odstąpienie od wymierzania kar za samookaleczenia, a w zamian zaoferowanie szczególnego wsparcia nieletnim, którzy dokonują takich czynów;
- 7.1.6. poddawanie wszystkich nowo przyjmowanych wychowanków badaniom lekarskim, a także pielęgniarskim w możliwie najkrótszym okresie od czasu przyjęcia do placówki. Badaniu przez lekarza powinny być też poddawani wychowankowie powracający do placówki z miejsc, gdzie mogli doświadczyć złego traktowania, np. doprowadzani przez Policję;

- 7.1.7. odnotowywanie w rejestrze badań lekarskich, pielęgniarских daty i godziny badania oraz informacji, czy nieletni posiada obrażenia, czy nie;
- 7.1.8. poddawanie dzieci, które mogły być ofiarą przemocy, badaniom i opiece psychologa, zgodnie z zasadami zawartymi w Protokole Stambulskim;
- 7.1.9. zapoznanie personelu placówki, w szczególności psychologa, z Protokołem Stambulskim;
- 7.1.10. rozważenie zatrudnienia pracownika socjalnego;
- 7.1.11. poszerzenie katalogu oferowanych personelowi szkoleń i warsztatów o tematykę dotyczącą: stosowania środków przymusu bezpośredniego, udzielania pierwszej pomocy, przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu;
- 7.1.12. rozważenie zapewnienia personelowi regularnych superwizji, a także warsztatów w zakresie rozwiązywania konfliktów oraz stosowania strategii i technik deeskalacji konfliktu na różnych poziomach komunikacji;
- 7.1.13. uzupełnienie tablic informacyjnych placówki o dane teleadresowe organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw dzieci (np. Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka), sędziego wizytującego placówkę, a także zamieszczenie w widocznym miejscu czytelnej informacji na temat możliwości i sposobu złożenia skargi przez nieletnich lub ich rodziców;
- 7.1.14. zniesienie ograniczeń w kontaktach z osobami spoza ośrodka, będącymi dalszą rodziną lub osobami niespokrewnionymi;
- 7.1.15. dostosowanie dokumentów regulujących funkcjonowanie Ośrodka do standardów międzynarodowych oraz przepisów upn. w zakresie kontaktów ze światem zewnętrznym, w tym umożliwienia nawiązania kontaktu z osobą bliską jak najszybciej po przyjęciu do placówki, a także umożliwienie wykonania telefonu do bliskich, bez konieczności uzyskania nagrody;
- 7.1.16. odstąpienie od wykonywania testów na obecność alkoholu i narkotyków w organizmie;
- 7.1.17. odstąpienie od przeprowadzania kontroli osobistych oraz umieszczania w izbie przejściowej.

7.2. Prezydentowi Miasta Kielce

7.2.1. Przekazanie środków finansowych na realizację zaleceń wymagających nakładów finansowych.

7.3. Komendantowi Wojewódzkiemu Policji w Kielcach

7.3.1. zwrócenie uwagi funkcjonariuszy na konieczność stosowania kajdanek wobec nieletnich doprowadzanych do placówki zgodnie z obowiązującymi przepisami i z zachowaniem zasad konieczności i proporcjonalności.